

БІБЛІЙНЕ ПРАВО – система юрид. норм і морально-етич. засад *Біблії*. Згідно з нею Бог виявляє свою сутність через послані людям закони, суворе дотримання яких випливає з обов'язку богошанування. За Біблією, постати перед судом означало постати перед Богом. Божественний закон – єдиний акт, а юрид. процедури та принципи – то лише маніфестації волі Всевишнього. Перші юрид. норми та етич. заповіді пов'язані у Біблії з іменем *Мойсея*. За його часу було частково запроваджено суд. адміністрацію (існував, зокрема, верх. суд для розгляду справ про вбивства).

Осн. принципом Б. п. у покаранні злочинців була відплата – «око за око» і «зуб за зуб». Найтяжчими злочинами вважалися вияви богозневаги – за це передбачалася *смертна кара*.

Б. п. чимало уваги приділяло відносинам власності. Принцип відплати реалізовувався через розвинену систему відшкодувань. Максим. відшкодування призначалося за невідшкодовані збитки. Так, раб, якому його власник вибив зуба, отримував волю. Зловмисні діяння (крадіжка, розб. з погрозами) каралися дод. компенсацією. Обставинами, які обтяжували провину, було фальшиве свідчення або порушення домовленості (клятви) у стосунках кредитора і боржника. У цих випадках накладалися дод. штрафи – від 20 до 100 % завданої шкоди.

У давньоєвр. сусп-ві існували жорсткі стандарти щодо чистоти родинних взаємин. Зокрема, зневага до батьків з боку дітей каралася смертю. Під захистом громади були права сиріт, убогих, чужинців. Вважалося, що їх кривдників карає сам Бог, який позбавляє свого захисту родини зловмисників. Б. п. захищало людські свободи і життя як Божий дар. За насильницьке позбавлення волі та навмисне вбивство належала смертна кара. Принцип відплати ототожнювався із справедливим судом. Б. п. закріплювало вимогу чесності суддів, встановлювало правила слідства та свідчень у суді, які захищали особисту гідність звинувачених. До засуджених застосовувалися прощення та *амністия*.

Отже, чимало засадничих категорій сучас. юриспруденції були вже відомі Б. п. Звісно, вони мали теол. підґрунтя, однак відображали реалії тогочас. дійсності та сусп. ідеологію. У *Новому Завіті* норми Б. п. зазнали істотної трансформації під впливом римського права.

С. І. Головащенко.

БІБЛІОТЕКА (лат. bibliotheca, з грец. βιβλιοθήκη, від βιβλίον – книга і θήκη – сховище) – книгозховище, зібрання книг і

рукопис. матеріалів, призначені для громад. або приват. користування; культурно-осв. і наук.-інформ. установа, що збирає та зберігає друковані і рукописні матеріали та ін. носії інформації, організовує громад. користування ними і здійснює довідково-бібліогр. роботу. Залежно від фондів, контингенту читачів, мети, завдань і напрямів діяльності Б. поділяються на універсальні та спеціальні, публічні (заг. користування) і приватні.

Б. були відомі ще в старод. світі (Ассирія, Єгипет, Китай, Греція, Рим). Найбільші з них – клинописна Б. Саргонідів в Ассирії (7 ст. до н. е.) та Александрійська в Єгипті (3 ст. до н. е.). В Україні найдавнішими були Б. Софійського собору в Києві (засн. 1037), Києво-Печерської лаври (11 ст.). У 15–17 ст. Б. створювалися у монастирях і церквах, де збирали реліг. книги, літописні записи, юрид. документи тощо. Значні книжкові фонди мали Б. Києво-Могил. академії, Львів., Київ., Черніг., Острозького та ін. братств (16–17 ст.). Визначними стали Б. Львів. (з 1661), Харків. (з 1805), Київ. (з 1834), Новорос. (Одеса, з 1865), Чернів. (з 1875) ун-тів. Загальновідомими є публічні б-ки в Одесі (з 1830), Києві (з 1866), Харкові (з 1886) та ін. містах.

Складовою частиною Б. заг. користування є юрид. л-ра. Існують, крім того, спец. б-ки юрид. л-ри, зокрема в юрид. навч. закладах та наук. установах.

Лит.: Бібліотечна Україна. К., 1996.

В. І. Акуленко.

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА – складова частина інформ., культурно-осв. та виховної діяльності, що включає комплекс держ., громад., наук. та практ. заходів, які забезпечують організацію бібліотек, їх н.-д. і метод. роботу. Регулюється Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995). Осн. напрямими діяльності бібліотек є формування, зберігання докум.-інформ. ресурсів та бібліот. обслуговування. Гр-ни України мають право на доступ до бібліот. фондів та одержання бібліотечних послуг. Воно забезпечується створенням мережі бібліотек, заснованих на державній (загальнодержавній і комунальній), колект. чи приватній формах власності. Ця мережа функціонує на основі: тер., відомчих (галуз.) та ін. бібліот. систем і об'єднань, підпорядкованих відповідним центр. (головним) б-кам, та окремих бібліотек різних типів і видів; здійснення на загальнодерж., регіон. і галуз. рівнях централізованого, скооперованого або скоординованого комплектування фондів бібліотек, обробки докум.-інформ. ресурсів, створення єдиних довідкових банків даних; узгодження профілю комплектування фондів бібліотек.